

HALVØYA SOM HAR ANSIKTET MOT SEG

Av Ulf Moen

Til sommeren kommer Vanvik-ferja, og dermed blir Fosenhalvøya for alvor et av Trondheims nære friluftsområder. I første rekke for bilfolket som får 13—14 nye herreder å boltre seg i. Og det må i vår motoriserte tid først og fremst bli dem som oppdager dette mangslungne friluftsparadiset av fjord, fjell, fiskevann, holmer og skjær, elver, vakre jordbruksgrender og rene fiskersteder i den skjønneste forening. Derfor blir denne vesle artikkelen kanskje litt for meget av en rettleiding for bilister til egentlig å passe i en årbok for Trondhjems Turistforening. Men det er min faste overbevisning at det nå en gang blir bilfolket som *først* kommer til å invadere denne ennå stort sett ukjente landsdelen i større antall. Men de kommer jo etter sakens natur/ikke lenger enn til bare å se en del av det som virkelig finnes og skjønne så meget av mulighetene at det bare blir en spore til det man kan kalle den dypere inntrengen i den store halvøyas virkelige muligheter for nesten alle kategorier av friluftsliv.

Helt ukjent for byfolket er selvfølgelig ikke dette området. Det har lenge hatt sine entusiaster, men selv om de har blitt flere og flere ettersom årene har gått, må de ennå regnes som en eksklusiv gruppe. Feriegjestene har vært ganske mange, men det ligger i sakens natur at de har vært forholdsvis stasjonære. Og i de fleste tilfellene har de vært bundet til familie og slekt på bondegårder. I tillegg kommer så alle dem som har sett halvøya fra fjorden og leia, og man kan trygt si at sett fra sjøen har Fosenhalvøya ansiktet

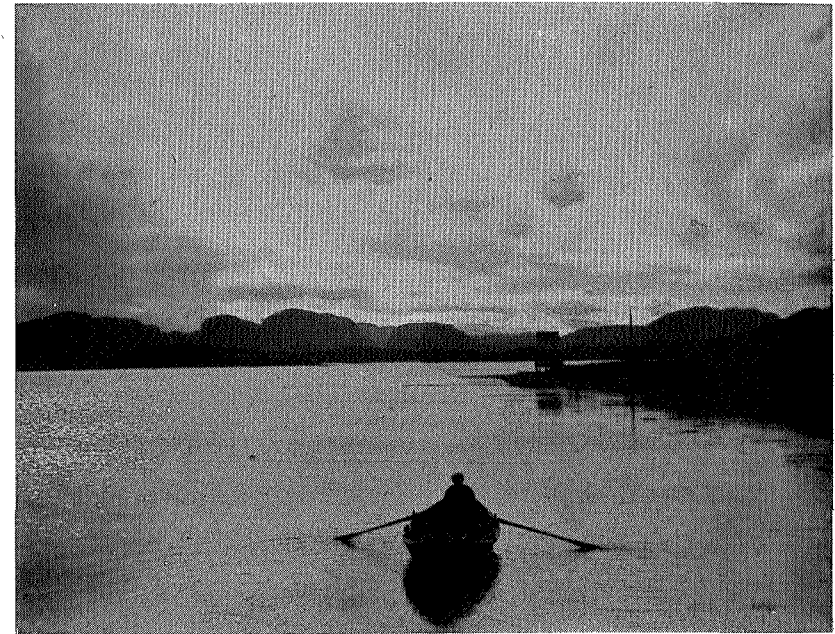
Åfjorden

Øyvind Lund

mot seg i sjelden grad. Ingen skulle tro at bak og mellom disse grå og trivielle fjellene skulle skjule seg en rekke idyller. For det er ikke til å komme forbi at Fosen på mange måter er et idyllens land. Det er mange av dem, og ikke så vanskelig å finne frem til dem nå lenger.

Og disse kjedelige og grå berg ut mot havet — byr også på mange steder på litt av en fjellvandrerattraksjon utenom det vanlige. Noen steder henger de sammen med fjellene inne på halvøya som om de ikke er så ruvende høye akkurat, er trivelig å vandre i. Plass er det mer enn nok av. Og slike plasser kan man oppleve det forunderlige i å gå på fjelltur til berget stuper i sjøen.

Slike fjell som stiger opp ute ved havet, byr alltid på utsiktspanoramaer utenom det vanlige. De ligger ikke særlig langt fra veien heller ute ved kysten, og det må være den ideelle kombinasjon med en biltur å få seg en to-tre timers mosjon oppe i

Åfjorden

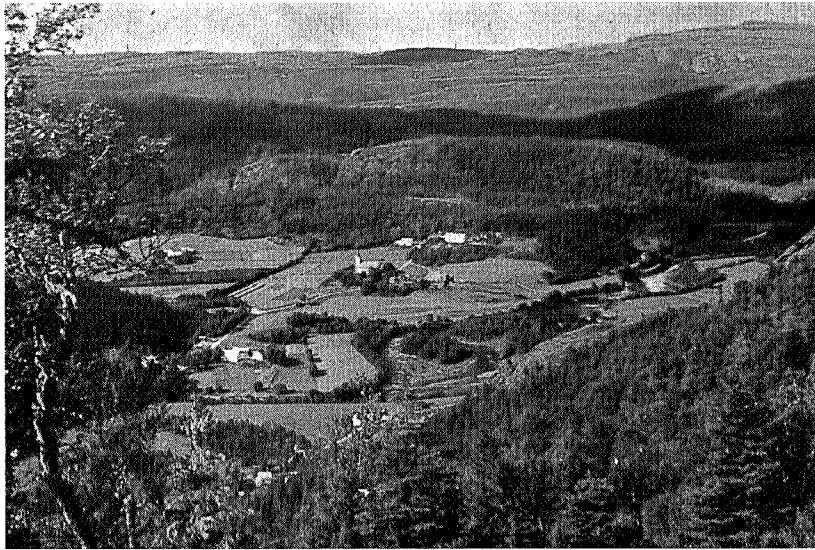
Øyvind Lund

høyden og et utsyn av de sjeldne som belønning. Mulighetene er mange og variasjonene er rike både i høyde og i naturinntrykk.

Mælanakken i Åfjord er en av disse utsiktstoppene. Den ligger like ved det nye store kommunikasjonssentret Årnes, og skiller seg noe ut ved beliggenheten helt inne i bunnen av fjorden. Den reiser seg bratt ca. 350 meter rett opp fra veien, og det tar en halvannen times tid å komme opp til øverste toppen med et middels tempo. Bratt er det, det er ikke til å komme forbi, men ikke verre enn at de fleste vil kunne kravle seg opp. Vår lille pike var oppe på toppen da hun var fem år gammel, og var slett ikke særlig sliten etterpå.

Utsikten fra Mælanakken har Åfjorden som en hovedakse rett ut mot en rik og avvekslende verden av øyer og holmer — og videre ut mot storhavet. I klarvær ser man til og med fyret i Halten herfra.

Sørvestover har man skogkledte åser og vann, og i sør Austdalen

Åfjord kirke

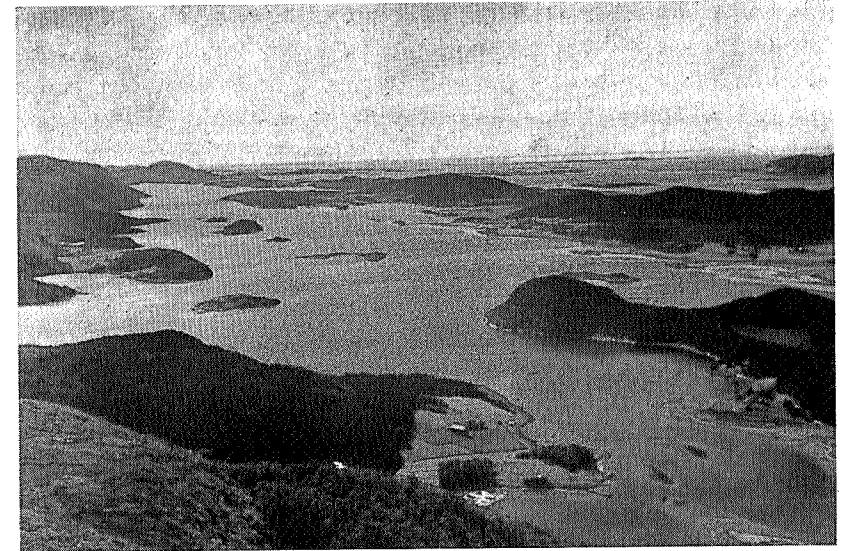
Ulf Moen

med hovedinnfallsveien til Nord-Fosen, og så ser en like ned i det dystre, men allikevel betagende Mørrevatnet. Østover ligger de vakre Åfjordsdalene med gårder, skog og vann nærmest, med buktende fjell videre mot Verran og andre herreder i indre delen av Trondheimsfjorden, som bare blir som en mørk skygge mot nye åser og fjell helt inn over mot svenskegrensen. De butte Trøndelagsfjellene lager et merkelig tett og bølgende teppe så langt øyet rekker, og det er et mektig teppe. Nordover går veien mot Hopstadalen som foreløpig er det nordligste strøket ved kysten man kan nå med bil fra ferjehavna i Vanvikan.

Nordøstover har vi tunge fjell og rik øygaard mot Stoksund som også knyttes til Trondheim med vei til sommeren.

Utsikten fra Mælanakken er interessant fordi den viser en så stor del av byens nye store friluftsområde, og riktig lokalkjente kan peke ut ti herreder derfra.

Men tilbake til bilistene som sommeren 1955 skal være med å skape den første gjennomtrekken i den hittil forholdsvis stille

Åfjorden

Ulf Moen

halvøya. De får i første rekke den passende rundturen fra Vanvikan, opp Skaugdalen i Rissa, gjennom Verran, Malm og Beitstad til kjente veier på Innherad.

Søker de ut i Fosen, kan de i de første årene ikke unngå å få en forholdsvis lang kjøring på samme veien både på uttur og inntur fra Uddu bru i Rissa. Før man kommer dit er veivalget rikere enn man skulle tro hvis man tar seg litt god tid gjennom Stadsbygd og Rissa.

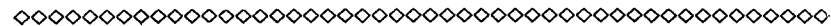
Når trafikken nå øker, vil det lønne seg å kjøre forsiktig både i svingene langs Byfjorden mellom Uddu og Hasselvik, og ikke minst innover langs den idylliske Stjørnfjorden som faktisk byr på en både utsikts- og trafikkmessig overraskelse hver gang veien snor seg rundt en berghammer. Når en da er kommet frem til Husbysjøen, kan det lønne seg å ta en avstikker til tettbebyggelsen i Råkvåg. Den virker så egenartet at man nesten griper til det mer sørlandske og gammeldagse ordet «fiskerleie».

Fra Husbysjøen begynner så den nye og gode Austdalsveien som

fra Rødsjø går langs seks-syv store og vakre vann ned til Mørre i Åfjord. Men før tar veien til nordre delen av Stjørna, Bjugn, Ørland, Nes i Fosna og Jøssund av ved Krinsvatnet. Det er en variasjon som ikke bør glemmes, med vakre småkoselige partier langs Stjørnfjorden, Eidsvatnet i Bjugn, og meget variert terreng helt nordover til Jøssund. Her er det ruter nok å velge mellom.

Fortsetter en derimot Austdalsveien, vil veivalget først og fremst måtte skje på Årnes. Der går veien nord til Hopstad i Bjørnør, og fra neste sommer ut til Stoksund. Og i Paulen går den i fjellsiden av en nærmest vestlandsk fjord. Man kommer også ut til havet ved Øyan, eller kan fortsette opp Stordalen og videre over Trøndelags kanskje vildeste vei til den gjennomkoselige Sør-dalen. Den veien kan på sin måte konkurrere med de berømte Vestlandsveier. Den er bare nifsere å kjøre på. Men ikke verre enn at det går bussrute der nå. Her er det bakker hvor de gode, gamle sørdalinger måtte ta melsekken på nakken når hesten ikke orket mer.

Fosenhalvøya er stor, og det som en kan komme inn på ved en slik anledning, må bli bare tilfeldige streif. Men ett råd kan trygt gies til alle dem som nå kommer til å besøke Fosenhalvøya: Forsøk å legge en helgatur slik at dere får oppleve solnedgangen helt ute ved sjøkanten. Vi har ikke midnattsola her i Trøndelag, men ut mot havet har vi den samme flammende belysningen. Finest er den kanskje på Ørlandet der høysommernettenes lyskaskader reflekteres fra sjøen på begge sider av den pannekakeflate halvøya og skaper en eventyrlig vakker belysning.

ET PAR NAVNFORKLARINGER

Av Oskar Mehl

Brødreskift.

Navnet rett oversatt er Vass-forra, eller forra fra Vatnet. Brød av Brod, dam, tjern, vann. Skift av S'kipt eller S'kapt, her oversatt med forr, grøftliknende utgravning ved vann. Jfr. Skjefte, Rødskaft o.a.

Rotordet Brod var uttalt med lang lukket o. O av denne typen gikk ofte over til ø og y, men også over åpen o, å til a og e, ja endog ei, dog ansees Brei for en egen form av yngre dato.

På Hareidlandet, Sunnmør, er ordet bevart i navnene Brødre-vannet og navnet Brødrene på åsen sør for vannet, altså Tjernvannet og Tjernåsen. Endelsen -re i Brødre — ansees for å være en gammel byråkratisk feil.

Øverst i Romsdalen har en bevart formen Brude, og navnet er tydeligvis knyttet til noen bestemte tjern i omegnen. Midt i Stavanger by ligger Bredevann, Tjernvannet, og det er kanskje mulig å lokalisere flere Brud- og Brede-vann her og der.

I Øksendalen er det en liten sidedal som heter Breidalen. Trang og beskjedent som dalen er, passer betegnelsen Brei, Bred, dårlig til den, men nu når vi har fått vite at Brei betyr Tjern, da kommer navnet allikevel til sin rett, for dalen er ikke trangere enn at den gir plass til et par små tjern, og Tjernaldalen er derfor et rammende navn.

I myrlendte strøk overalt i landet, så å si, ligger noen vann eller tjern som heter Skjellbreia, formen Skyllbreia virker kanskje mer